

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของการศึกษา และกำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ตลอดจนแนวการศึกษา และสิทธิของผู้เรียนไว้ว่า การศึกษาหมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แนวการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 2-38)

จากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนมิได้จำกัดเวลาและสถานที่เฉพาะเมื่ออยู่ในชั้นเรียนหรือในสถานศึกษาเท่านั้น แต่ผู้เรียนมีโอกาสรู้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ การที่ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเต็มตามศักยภาพ และสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนได้มากน้อยเพียงใดนั้นย่อมต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ทั้งปัจจัยทางด้านตัวนักเรียนเองและการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้จากทางโรงเรียน ตลอดจนการส่งเสริมจากครอบครัวและสังคม รวมถึงการมีสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเนื่องจากในยุคปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงบุคคลเข้าด้วยกันได้ทั่วโลก จึงทำให้อุปกรณ์ทางคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เข้ามามีบทบาทสำคัญมากในฐานะสื่อการเรียนรู้ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าสู่โลกกว้างแห่งการเรียนรู้ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ดังนั้นการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (learning via internet) จึงเป็นการเรียนรู้แนวทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้

การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียนฯ

เรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลาทุกสถานที่อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จะเป็นปัจจัยที่ขาดเสียมิได้ในกระบวนการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต แต่พฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การเกิดผลการเรียนรู้ในตัวผู้เรียนเช่นกัน ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมจึงจะช่วยให้เกิดผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์

กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย มีความพร้อมด้านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย และเป็นเมืองใหญ่ที่ประกอบด้วยเขตพื้นที่การศึกษามากถึง 3 เขต แต่ปัจจุบันยังไม่ทราบว่านักเรียนในเขตพื้นที่ต่าง ๆ มีพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตเหมาะสมมากน้อยเพียงไร และเป็นผลมาจากตัวแปรใดบ้าง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาและพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร โดยให้ความสำคัญกับตัวแปรสาเหตุของพฤติกรรมทั้งตัวแปรภายในและตัวแปรภายนอกตัวนักเรียนไปพร้อม ๆ กัน (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2548ก : 7) และเลือกใช้โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุชนิดโมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation model : SEM) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL program) ผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นสารสนเทศที่แสดงถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพิจารณาวางแผนพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียนให้มีความเหมาะสม เพื่อจะได้ก่อให้เกิดผลการเรียนรู้ที่พึงประสงค์และเป็นเครื่องมือสำหรับการนำไปใช้ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสืบไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

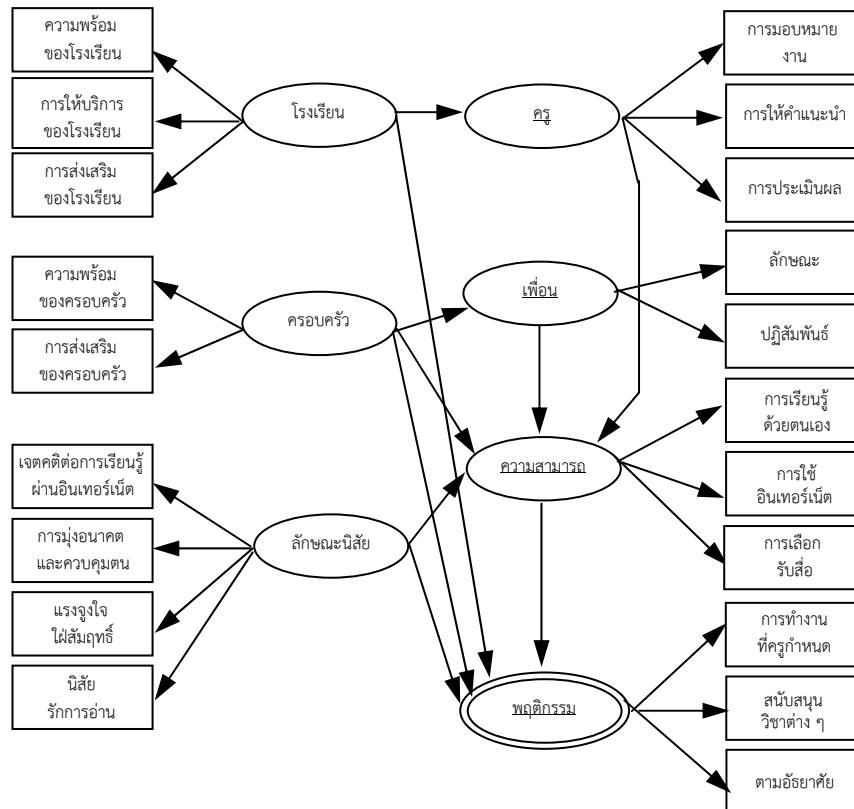
1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ทั้งกลุ่มภาพรวม และจำแนกตามเพศ และเขตพื้นที่การศึกษา
2. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ทั้งกลุ่มภาพรวม และจำแนกตามเพศ และเขตพื้นที่การศึกษา

1.3 สมมุติฐานการวิจัย

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้นมีความเที่ยงตรง

1.4 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย อยู่ในรูปแผนภาพโมเดลแสดงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรสาเหตุกับตัวแปรผล ดังภาพที่ 1.1



ภาพที่ 1.1 แผนภาพโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตของประชากร

ประชากร คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2554

1.5.2 ขอบเขตของตัวแปร

- (1) ตัวแปรในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประกอบด้วยตัวแปรผล และตัวแปรสาเหตุ
- (1.1) ตัวแปรผล คือ พฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต
- (1.2) ตัวแปรสาเหตุ คือ ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรผลพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต ประกอบด้วยตัวแปรภายในตัวนักเรียน และตัวแปรภายนอกตัวนักเรียน
- (1.2.1) ตัวแปรสาเหตุภายในตัวนักเรียน ได้แก่ ความสามารถ และลักษณะนิสัย เป็นตัวแปรแฝงที่ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้จำนวน 3 ตัว และ 4 ตัว ตามลำดับ
- (1.2.2) ตัวแปรสาเหตุภายนอกตัวนักเรียน ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ครู และเพื่อน เป็นตัวแปรแฝงที่ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้จำนวน 2 ตัว, 3 ตัว, 3 ตัว และ 2 ตัว ตามลำดับ
- (2) ตัวแปรแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อแยกวิเคราะห์โมเดลของกลุ่มย่อยต่าง ๆ มีจำนวน 2 ตัว คือ เพศ และเขตพื้นที่การศึกษา
- (2.1) เพศ หมายถึง เพศของนักเรียน จำแนกเป็น 2 เพศ คือ เพศชาย และเพศหญิง
- (2.2) เขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง เขตพื้นที่การศึกษากทม.มหานคร จำแนกเป็น 3 เขต คือ เขต 1 เขต 2 และเขต 3

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. โมเดลการวิจัย (research model) หมายถึง แบบจำลองที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีเพื่อประยุกต์ให้เข้ากับปรากฏการณ์ที่เป็นจริงในธรรมชาติ
 2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (casual relationship model) หมายถึง แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร มีลักษณะเป็นแผนภาพแสดงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบเส้นตรงระหว่างตัวแปรผล กับตัวแปรสาเหตุ ในที่นี้เลือกใช้โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุชนิดโมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation model : SEM)
 3. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต หมายถึง แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแสดงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบเส้นตรงระหว่างตัวแปรผลพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต กับตัวแปรสาเหตุของพฤติกรรม มีลักษณะเป็นโมเดลสมการโครงสร้าง จึงเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า โมเดลสมการโครงสร้างของพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต
- โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต ดังกล่าว เป็นโมเดลการวิจัยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากรากฐานของการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลด้วยวิธีการวิเคราะห์อิทธิพลแบบมีตัวแปรแฝง โดยใช้โปรแกรม LISREL 8.72

4. ตัวแปรผล (dependent variable) หมายถึง ตัวแปรที่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรสาเหตุ ตัวแปรผลในที่นี้ คือ พฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียน ซึ่งหมายถึง การกระทำ การประพฤติ การปฏิบัติตนของนักเรียนในส่วนที่เป็นไปเพื่อการเรียนรู้ทุกรูปแบบทั้งที่เป็น การเรียนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรของโรงเรียน และการเรียนเองตามอัธยาศัย แต่จำกัดขอบเขต เฉพาะกรณีที่ต้องอาศัยอินเทอร์เน็ตและสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ทุกชนิดที่เกี่ยวข้องอยู่ในเครือข่าย อินเทอร์เน็ต พฤติกรรมดังกล่าวจัดแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้จากการทำงานที่ครูกำหนดให้ ใช้อินเทอร์เน็ต ด้านการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ และด้านการใช้ อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

ดังนั้น ตัวแปรผลพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียน จึงเป็นตัวแปรแฝงที่ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว คือ

- 4.1 การเรียนรู้จากการทำงานที่ครูกำหนดให้ใช้อินเทอร์เน็ต
- 4.2 การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ
- 4.3 การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

5. ตัวแปรสาเหตุ (casual variable) คือ ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรผลพฤติกรรมการ เรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียน

ตัวแปรสาเหตุในที่นี้ ประกอบด้วย ตัวแปรภายในตัวนักเรียน และตัวแปรภายนอกตัว นักเรียน ในที่นี้ตัวแปรภายในตัวนักเรียน หมายถึง ตัวแปรด้านจิตลักษณะของนักเรียน ตัวแปร ภายนอกตัวนักเรียน หมายถึง ตัวแปรด้านสถานการณ์แวดล้อมของนักเรียน รายละเอียดดังนี้

5.1 ตัวแปรสาเหตุด้านจิตลักษณะ (trait) ของนักเรียน ได้แก่

5.1.1 ความสามารถ (ability) หมายถึง ความรู้ความสามารถของนักเรียนที่เกี่ยวข้อง กับการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นตัวแปรแฝงที่ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว คือ

- 1) ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 2) ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต
- 3) ความสามารถในการเลือกรับสื่อ

5.1.2 ลักษณะนิสัย (affection) หมายถึง ลักษณะนิสัยและอารมณ์ของนักเรียนที่ เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นตัวแปรแฝงที่ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว คือ

- 1) เจตคติต่อการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต
- 2) การมุ่งอนาคตและควบคุมตน
- 3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 4) นิสัยรักการอ่าน

5.2 ตัวแปรสาเหตุด้านสถานการณ์แวดล้อม (situation) ของนักเรียน ได้แก่

5.2.1 ครอบครัว (family) หมายถึง ลักษณะสถานการณ์ทางครอบครัวของนักเรียนที่ เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียน เป็นตัวแปรแฝงที่ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัว คือ

1) ความพร้อมของครอบครัว

2) การสนับสนุนของครอบครัว

5.2.2 โรงเรียน (school) หมายถึง ลักษณะสถานการณ์ทางโรงเรียนของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียน เป็นตัวแปรแฝงที่ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว คือ

1) ความพร้อมของโรงเรียน

2) การให้บริการของโรงเรียน

3) การสนับสนุนของโรงเรียน

5.2.3 ครู (teacher) หมายถึง คุณภาพการสอนของครูที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียน เป็นตัวแปรแฝงที่ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว คือ

1) การมอบหมายงานของครู

2) การให้คำแนะนำของครู

3) การประเมินผลของครู

5.2.4 เพื่อน (friend) หมายถึง เพื่อนของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นตัวแปรแฝงที่ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัว คือ

1) ลักษณะของเพื่อน

2) ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน

รวมตัวแปรที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตของนักเรียน ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 6 ตัว และตัวแปรสังเกตได้ 17 ตัว

6. ตัวแปรแบ่งกลุ่ม คือ ตัวแปรที่ใช้แบ่งกลุ่มนักเรียนสำหรับแยกศึกษาวิเคราะห์โมเดลเป็นกลุ่มย่อย เพื่อทราบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในกลุ่มนักเรียนแต่ละประเภท ในที่นี้มี 2 ตัวแปร คือ

6.1 เพศ จำแนกเป็น 2 เพศ คือ

1) เพศชาย

2) เพศหญิง

6.2 เขตพื้นที่การศึกษา จำแนกเป็น 3 เขต คือ

1) เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2) เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

3) เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3

7. ตัวแปรสังเกตได้ (observed variable) หมายถึง ตัวแปรที่สามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

8. ตัวแปรแฝง (latent variable) หมายถึง ตัวแปรที่สร้างขึ้นมาจากตัวแปรสังเกตได้ ด้วยวิธีการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) โดยใช้โปรแกรมลิสเรล

8.72

9. แบบสอบถาม หมายถึง เครื่องมือวัดตัวแปรที่ศึกษาที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัยเอง มีลักษณะเป็นชุดข้อคำถามแบบมาตราประเมินรวมค่า (summed rating scale) 6 ระดับ (6, 5, 4, 3, 2, และ 1 คะแนน) จำนวน 128 ข้อ ใช้วัดตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 20 ตัว

10. นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2554

